

Соколёнок

3/2017

май-июнь

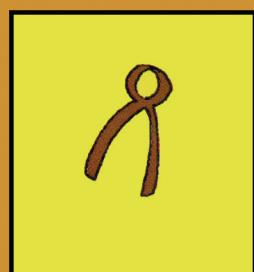
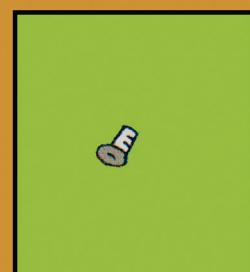
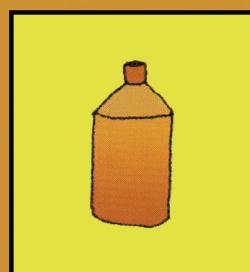
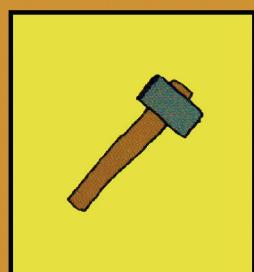
Пази

0+

КҮЙ ВАЗЛИК САБАН БИЦИДАРИЗ АДАБГҮРАЙИ ДАГЬУСТАН РЕСПУБЛИКАЙИН ЖУРНАЛ

Шиқлик квадратары
айи шей'ар улуп

ШАИРАР-ФРОНТОВИКАР

Багъаудин МИТАРОВ

Ца кабхъну а, дустар, вари дюн'яйик

Ца кабхъну а, дустар, вари дюн'яйик
Намуснан пайдгъарра вари за духьна,
Ифийирин селлерра ктикури чиб-чпик
Къисас апПуб дурари ккун апПура.

Мердена-мерд, игитар вари гъудужвну,
Намуснан пайдгъарикк сатИи уч шухъа.
Ватан бадали ухъу женгнаъ учІвну,
Намус, ягъ бадали ихъ жанар тувхъа.

Мердвална намус кайи дагълу гъучагъ,
Думу гъич саб вахтнара кІанакк даршул,
Намус, ягъ ктарди, нагагъ, гъашиш алчагъ
Бабан никк дугъаз гъичра гъялал даршул.

КІару гъюл'ан лизи гъюлиз варишваъ,
Азад вуйи жилар ургуз хъюгънажа,
Дюн'яйин гъар терефнаъ, гъарсаб пайнаъ
Ифтихъди ругар вари дургурожа.

Гъургъушум убзри зав'ан убгура дюн'я
Рукъан гъядари бацар за заргури,
Карк ккибисну жили зигура суза
Зулумкар залумдиз къисас апІин кІури.

Терездинди, ясан, гафниинди
Ебцуз шулдар халкъдин къягъялвалин сан.
Волгайин миркклиин дахьну аиди,
Дявдин цІин къялаъ уьбхюри а Ватан.

Нагагъ хайнкар кучІлях гъашиш уву,
Зат гъайиф даршул алчагъ гъашир бабаз,
Ватандин халкъари нянат алапІну
Усал шулу, Ватан цІигал дарур чаз.

Лиг, гъюлихъан гъюлиз улькейиъ вари –
Къягъял сикин шулдар, убхурган ифи,
ЦІин яцІаъ вари жилар ургури
Ялав жабгъура, уымриз аյжал хури.

Гъати кум абхъну ригъ дубхъну а мучІу,
Гъягъюрхъа вари хъанаара цІин яцІаз.
Инсафсуз къисас гъи юкІвариъ убчІвну
Душмандиз бисуз инсафсуз саб гъараз.

МутІалиб МИТАРОВ

Блиндаждъ нивк!

Юкъуб тереф саламат ву – архаин,
Блиндаждъ, учу дахъну нивк!У айи.
КъутІкъли кум уьхну ашра махоркайин,
Дяви гъархчуз зулумнан къисмат кайи.

Уьмур гъафи гъамциб, – фаракъат духъну,
Я блиндаж имдар, ясана кум къутІкъли,
Нивк!кан гъяркъзуз уву хялижвди дуфну,
Нураг али сивун к!ак! дипну ягъли.

Вари сакит ву – сес-дих имдарди,
Тюфенгин сес гъюрдар, гранатар т!урк!дар.
Йиз багахъ сар уву хава ялгъузди,
Ригъ за шули, ктахъури ади хядар.

Узуз дявдикан затра хабар адар,
Сейрий айхъя ригъ кубк!рай дагъдин к!ак!наль.
Дюн'я баябан ву, улуркъну хъадар,
Гъати гъевес кабхъу ихъ гъарсарин к!ваъ.

...Нивк!ан хъиргзу, гъарай абхъна дявдин,
Ругна кум гъидикъна дубхъну к!ару.
Магъа хъана вахт дуфна эскрин,
Душмандиз инсаф адру йивбар ап!ру...

Дяви ккундарзуз

Дяви – гаш ву, цІа ву, гьюжран,
Дявиди хъидитцуру инсан.
Терг апIру бул девлетнан сан,
Ккундарзуз дяви, ккундарзуз.

Дадайихъан бай датагъру,
Жигъил швушван жам жин апIру,
Чуччхъан багъри чве гъадагъру,
Ккундарзуз дяви, ккундарзуз.

Дяви хас дар аькъвлиз уымрин,
Думу мед дар девриз ширин,
Думу мурз ву убгурай цІин, –
Ккундарзуз дяви, ккундарзуз.

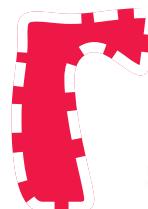
Дявидикан девлет ккунидар,
Уымрихъан ишри таримар.
Диди саб чIивиб гъибтурдар, –
Ккундарзуз дяви, ккундарзуз.

Жаарин жил апIуз тIараsh,
Гъязур шулаш вягъши угъраш,
КIурхъа дугъаз: дийигъ, яваш! –
Ккундарзуз дяви, ккундарзуз.

Сувайнат КЮРЕБЕГОВА

РУГЪАЦ

ъясратди Мильяндин кусри марцц гъапІу. Анжагъ гъамус дугъаз вардари «Ругъац» кІури, тягьни-йир йивурайи. Гъаддиз Мильян-диз накъдин хъял алабцуз Гъясратди саб фициб вушра мумкинвал абгурайи. Гъациб мумкинвал дугъаз гъи ккабхъганси вуйи.

— Фу Ругъац гъабхъияв? — хъанара чигъ гъапІу Гъясратди. — Сарун думу рябкъидарвуз! Гъубшну яв Ругъац аыхю гъулаз!

— Уву фу кІурава? ГъапІру аыхю гъул? Уву йиз гатдин хатур ккибтхъантина, гъадму гъваълансида диш апІурзаву! Гъапундарзуз макІан! — ишуз хъюгъю Мильян.

— Ц-и-из...би-и-и-з! Узу накъ вари классдин улихъ биябур гъапІунва. Иш гъамус увура. Шишлий ипну, хъидибтІну, саб аыхю гъванра хъибтІну, ипунза яв Ругъац нириъ! Хъугърадарш, учву хъадну бархлар урчуз гъягъру йишвахъна душну лиг. Душвахъ хъайи аыхю гъван-дикк ккивунза шишлихъан хъидибтІнайи тІурнин кІакI.

Мильяндин муҳриан аыхю гъарай адабхъу.

— Жан йиз Ругъац! Баркаван!!!

Мильяндин ишбан сес гъеебхъу дада гучI дубхъну хул'ан утІурччу.

— ГъапІунвуз, жан риш, фу гъабхъну. Гъаз ишурава?

— Гъаккму ГъасутІри йиз Ругъац нириъ ипну! — юкІв тПубкIуз апІури ишурайи Мильян.

— ДарапIур дугъу дициб инсаф-суз ляхин. Думура гатийир ккунир ву, дугъазра гату а ахир, — ккарцрайи риш Қагърабатди.

— Ухъу бархлар урччури йишвахъ хъайи чюлмикк ккипунза, кIур! ХъидибIину шишлий ипундайиш, думу ниркан кудубчIвну гъюйи. Жан йиз Ругъац! — Мильяндин ишуб айибIан гужал шулайи.

Гъясрат фукIа даркIури гъваин али сусгиин кIул эбхну деънайи.

— ГъапIину, я гъунши? Гъаз ишура Мильян? — Гъясратдин дада Къистаманра чIатинди утIурччу.

— Валлагъ, Къистаман, Гъясрат-дикан тахсир ктубчIвганси азуз.

— Ич Ругъац нирий ипунза, кIура дугъу.

Дадайи «ич Ругъац» гъапиган, Мильяндин кIаваз хъанара ахю аъзаб гъабхъи. Накъ гату хул'ан утIубккүз ккайи дадайизра кмиди гъи дидин язухъ дубхънайивалин гъаврий гъахъи Мильян. Гъамус дугъан уларилан селси гъягъюрайи нивгъар хъанара чIатхударси гъиргъуйи.

— Гъамус лиг узу дугъкан гъапIруш, мердимазарикан! Гъясрат, чкиди мина гъач! — буйругъ туvu бализ Къистаманди, думу урчвуз улариинди чIвякъи тIул абгтури.

Дициб тIул Къистамандиз дишла гъибихънийи.

Гъясрат тахсиркарси, тIюхъяр кайи машра уьру дапIину, саб герен-дилан дадайнин улихъ дийигъу.

— Яваша, Къистаман, бицIи бай ву гъа думу, — гъапи Қагърабатди бай урчвуз гъязур духънайи Къистамандиз.

Хартутин гъарин кIанакк дийигънайи Мильян сикин дарди

ишурайи. Гъамус Гъясратдин улариланра нивгъар рузуз хъюгъю. Дурагин кьюридинра нивгъарин багъна Ругъац вуйи.

Швнуд йисан ракк раккниин албагну яшамиш гъахьи Къистаман ва Кагърабат арайиан гату гъажабгъарси дийигънайи. Гъар'ин али кЛажаркъан ришвурадайи, хиял апIин, дурагизра муарин хажалатнакан хабар а.

— Гъамус лиг узу увкан гъапIруш, малкамут! Минаси гъач узухъна! — Къистаман баллан тIул йивуз гъязур духънайи...

Гъаму арайиъ хартутин гъаргъян «чприпарин» сес гъабхьи. Вардари сабси кIулар гъарихъинди за гъапIу.

Ушвнигъ гъулан жакъвра гъяди, угъриси жиниди, тукран стулбайик кучIврайи электриксি мугъаятди, гъарин къаблик бацара карсри, Ругъац жилиина ктеб'урайи.

— Йиз Ругъац! — гъарай адабхъу Мильяндиан. Гату жил'ина убсайиз дийийигъди, дугъу думу хабаъ тIапIу. Ругъацри чан хюрч деебтурадайи.

Къистаман ва Кагърабат кIурубдаркIруб ккудубкIдарси, мюгътал духъну, дийигънайи.

Анжагъ Гъясрат, улар ккуртдин луграхъди марцц дапIну, Мильяндин багахъна гъафи ва, Ругъацрин ушвнигъ гъайи жан илимдру гъулан жакъвлик хил кучну, фукIа дарпиidi, нивгъари ацIнайи улар жин апIури, мушвхъан гъудучIвну гъушу.

Мильяндин уларилан сарун нивгъар гъягъюри имдайи, анжагъ гъамус дугъан хабхъан, «ПилтI-ПилтI» апIури, жил'ина мани ифдин цадлар ахърайи...

Пётр ЕРШОВ

Гъузгъун даіча

Меркездің айат айи –
Шагырин ахю кавхайи
Дарпиди «Ккебгъай севде!»,
Шулдайи ккебгъру бенде.
Магъа гъафну ахюрра,
Думу варди уърхюра:
Улихъ, къяляхъ – гъаравлар,
Хъайи чархачира сар,
Сумплар хъайир абурлу.
Зурна йивури, дугъу
Вари гъиту хъебехъуз.
Ва хъюгъю текрап апІуз:
«Варди туканар арцай,
Масу туваі, гъадабгъай!
Учву, гъаравлар, вари.
Гъузай вардиз лигури,
Дарибшири саб гъалмагъал,
Гъярхъуб, кархъуб, тафалвал,
Къайда чюбгъру угърашли
Халкъдиз аймал дараپІри».
Варди арццу туканар,
Гъялакди ву севдиграр,
Жалб апІура муштарийир:
«Багахъна гъачай, хялийир,
Узухъ севде гъапІу кас,
Разиди гъузди къаназ!»
Багахъ духъна муштарийир,
Гургутум ккөргъна севдийир,
Сарин шейъ шул, сарин – пул,
Къюрин метлеб тамам шул.
Магъа гъайвнар тувру йишв,
Дина халкъ шула ахмиш,
ГъючІвуз-гъюдучІвуз шулдар,
Ерхъура гъягъийир, чигъар...
Мюгътал ву шагырин ахюр:
«Шли ипна гъарай ахю?»
Амур гъапІнийи дугъу,

Дина рякъ апIуб яркъу.
Гъярхъу дестеди эскрап,
Гъидирчури гъахъу ксар,
Улихъ гъучIву чархачи,
«Чяпп!» апIури гъирмажи,
КIури: «Эй гъяцIли хуйир,
Рякъ тувай, гъюра агъийир!»
Дишла гъудучIву халкъар,
Алдагъну кIуллан бачкIар.

Пагъ, мушвахъ хъа кьюб гъайван!
Гъяркъиган, шуйи гъайран,
Гъизилин куш алидар,
Ягъли ликар ккайдар!
Бурма йивнай рижвари
Нур туврайи ахсрарин...
Шагърин аъхюри саб «Пагъ!»
Тидипу, духьну русвагъ.
«Му дюн'яйиъ фу къадар
АйикIан альламатар!»
Икрам гъапIу эскрапи
Му фикирлу гафариз.
Хъа аъхюри му гъайвнар
Масу тувуз гъитундар,
Дебкай пну, ариш-вериш,
Паччагъдихъна гъахъи диш,
Хъа чахъди хъайи эскрап,
Гъиту, уърхюри гъайвнар.
Хъуркъубси учв гъалайиз,
Гъапи дугъу паччагъдиз:
«Уву сагъ ишри, паччагъ,
Кьюб гаф пуз ихтияр ча,
Миван уву йиз гардан,
Саб хабар гъадабгъ узкан».
«Йип, вуз фу пуз ккунди аш,
Амма лиг гъа, кучал каш?..»
КIарза узуз аygъубси,
Лихураза аъхюрди
Ихъ меркездин...» «Аygъязуз!»
«Гъи базарлан илтIикIуз
Хъюгънийза ва саб йишв'ин
Гъяркъуз, зимзарси мукъ'ин,
Уч духьну гизаф халкъар –
TIуб гъивузкъан йишв гъядар.
Амур гъапIза эскрапиз
Халкъ утIурккуб ярхлариз,

Хъасин, йиз айзиз паччагь,
 Мюгътал гъахъунза, валлагь,
 Мушвахъ хъайи кьюб гъайван,
 Гъяркъю кас апIру гъайран:
 Гъизилин күш алидар,
 Ягъли ликар ккайдар,
 Бурма йивнай рижвари
 Нур туврайи ахсрарин,
 Хъа алмаздин ширкIариъ
 Масмрар айи гевгъарин».
 Паччагь йишв'ин кидисдар,
 Рякъюз ккун дубхъну гъайвнар:
 «Айиш гъацаб айламат,
 Харжи даршлий, кIурза, зат,
 Гъязур апIинай файтун!»
 Дишла гъязур шул файтун.
 Дижикину машар-хилар,
 Алахъну пекдин палтар,
 Гъушу паччагь гъялакди
 Десте эскрапар – къяляхъди.
 Гъяркъган паччагь чан къялаъ,
 Халкъ ис гъахъи икрамнаъ,
 Гъапи паччагъдиз «Гъурра!»
 Ва, кIул хъапIну, думура,
 Гъафи халкъдин арайиз
 Ва гъилигу гъайвнариз.
 Лигну кIури, ктIарццурдар,
 Кадатуз хъюгъна каркар
 Къялканна бушарикан,
 Гъизилин күшарикан...
 Бегъемди лигбан къяляхъ,
 Гъерху, илтIикIну къяляхъ:
 – Йипай айгъюри, баляр,
 Шлиндар вуш му даяр?
 Фуж ву эйси?» Ва Иван,
 БачукI алдабгъну кIуллан,
 Улихъ гъахъи ликрин саб,
 Фурс кади, туву жаваб:
 «Гъайвнар йиздар ву, паччагь,
 Эйси узуза, валлагь!»

«Узуз ккундузуз гъайвнар,
 Масу тувурва дураг?»
 «Ваъ, гъюдюхюз ккундузуз!»
 «Фтихъ гъюдюхюз ккундувуз?»
 «Кьюбан хъуб бачкIильди арс».

«ЙицIуб пуз аygъдарвуз гъаз?»
Паччагъди, хуз гъитну арс,
Дишлади туву дугъаз.

ЙицIур илхичи аднан
Гъафи паччагъдин аyxъ'ан,
Зарбаф палтар алидар,
Уччуу накыш кайидар.
Хилариъ а гъирмажар,
Магъя гъахура гъайвнаар,
Амма саб дупну дураг,
Илхичириз къусумар
Йивну, гъудутIну фурыйир,
АпIури пурхар, гъигъийир,
Эйсийихъна гъажаргъну...
Вари гъяльхъну, паччагъ
Мушв'ин гъахънийи русвагъ...
Гъапи Ивандиз: «Мураг,
Жара касдихъ хъебехъдар,

Гъач уву йиз гъалайиз,
Гъуллугъ апIуз гъайвнариз,
Ужуб хал шулвуз, гъюрмат,
Алабхъуз ккуни палат,
Уълихъна ицци гъафун,
Дахъарва завузди фун,
АпIарза, Иван, увкан
Илхичи вартIан заан.
Йиз гаф гъванси ижмиб ву,
Гъан, йип, рази вуш уву...»
«Шулузуз ккуни палат,
Касибал рябкъидар зат,
Паччагъдин вартIан заан
Илхичи шула узкан,
Яна за шулза аyxъ'ан
Мертебайиз лап заан».
— Гъюрза, паччагъ, гъуллугъназ,
Рази вуза теклифназ,
Амма айиз гъамциб шартI,

Дарш йикъарар гъягъдар иша –
Гъит гвачІнин бегъем ахуз,
Ккуни вахтна гъудужвуз».
Хъа, дих дапІну гъайвнариз,
Рякъюъ учІву гъалайиз,
Кючейиъ ккебгъу абдли
Чан вартІан ккуни мяъли,
Гъайвнар къяляхъди дугъан
Гъушу, апІури ялхъван,
Хъа гъузгъун дайча кІуруш,
Дубхънайи гизаф сархуш.
Дурагиз, арццну ушвар,
Лигури гъузу халкъар.
Чвииризра гъабхъи гъулай,
Гъадабгъу пул дапІну пай,
СацІиб пул тувну чаярихъ,
Имбуб жин гъапІну гъятІнихъ...
Гъулаз хъуркъубси, дураг,
Духну уччудар швшвар,
Бахтлу гъаши, гъар йигъян
КІваин апІури Иван,
Гъитну чвийир гъадушваъ,
Гъач лигухъа гъуллугънаъ
Фици гъахънуш ихъ Иван,
Ихтилат шул тамашнан.
Лигухъа дугъкан фици
Гъахънуш хулан сюгъюрчи,
Нур тувру зикв гъудубгнуш,
Ва гъибиснуш Симир гъуш,
Фици Паччагъ риш гъахнуш,
ТІублан абури гъушнуш,
УдучІнуш завун кІакІназ,
Алдахънуш ригъдин гъулаз,
ТІалаб гъапІнуш ригъдикан
Хил алдабгъуб китралан,
Фици сумчІур зур гими
Азад гъапІнуш сар бали,
Фици гъазнариъ думу
Гъурхъиган, гъахънуш уччуу,
Фици гъахънуш ихъ Иван
Аькьюллу паччагъ аднан.

(Давам гъюру номериъ)

ЭВЕЛ

1

2

3

4

5

6

10

9

8

25

11

12

13

14

15

16

17

18

19

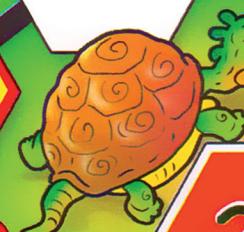
20

21

22

23

24

СТАМ
ХЮРЧ

АБХИР

АШИ
АБАН'

«ППАЗДИН» ТАВХАНАЙИ

Машгъур шаирапин арайиъ али

Ихь гъунши лезги халкъ ашкъварииинди ва шаирапинди гъарган машгъур ву. Дуарин бажаругъну ихь гизаф миллетарин уълкейин культурайик гъарган лайикълу пай киврайиб вардиз ашкар ляхин ву. Гъадрапин арайиъ цци чав бабкан духъну 60 йис тамам хъпан юбилей къайд апурайи Зулфиқар Къафлановра а. Дугъян яратмиш апбари гъи лезги поэзияиъ чаз хас вуйи йишв дубисна.

Зулфиқар Къафланов 1957-пи йисан Дукъузпара райондин Миграгъ гъулаъ бабкан гъахыну. Багъри гъулаъ къялан мектеб, хъасин Москвайиъ М. Горькийин ччвурнахъ хъайи Литературайин институт ккудубкъу дугъу гъамусяльтна республикайин лезги чалниинди удубчыурайи «Самур» журналин редакторди ляхин апурал.

Зулфиқар Къафланов гъамусудиз «Щийи ваз», «Гъудучынмягъян», «Теменейириин мархъ», «Дарагънайи гъибар» ва жара китабарин автор ву. Дугъян бязи эсерар урус ва дагълу чалариизра таржума даптана. «Ппази» журналира гизафси лирикайин шаирси гъисаб апурайи думу къваълан гъаърадар.

Машгъур шаириз улубкънайи юбилей къваантан тебрик апурал, учу исихъ дугъян бязи шиъррара чап апурала.

Зульфикар КЪАФЛНОВ

Бағыа вузуз

Яв гъарсаб гъван, мурцI уқлан,
Касиб касдиз
Айи саб мал-девлетси.

Яв иццрушнар
ЕрцIурза йиз цIиин кIван,
ИлтIибкIруси
Яв гележег шюробетдиз.

Герек йигъян
Яв мухрилан, Ватан йиз,
ТIирхурза нярс
Душмнiz гъиву ракетси.
Имбу вахтна
Сикин шулза, масан йиз,
Къаби духьнай
Ахю бабан хжетси*.

* *Хжет – ихтилат*

Уъл убжура дадайи...

Ригъди
Умун зав абсура –
Уъл убжура дадайи.

... Зат жин мабхъян, ригъ.
Йиз завлан,
Ва увура, мархъ,
Йиз гъваълан –
Уъл убжура дадайи.

Йиз багъри макан

Йиз гъулаз гъи
Ярхлариан дилигну,
Хиял гъубшнiz гележегдин
Дагълариина.
Шалбуздагъдин
Гъюниин күул иливну,
Ярхишуру за гъаптунзу
Хилариина.

Узуз узу
Кюрпе байси гъахъунзуз,
Йиз уымрин ригъ –
Дадайн шад
Аълхъюб гъеебхъси;
Закуриз акв
Тувру гъякалси азуз,
Йиз къисматназ гевгъерин саб
Тики гъафиси.

... Дифариккан ккитпигъну,
Ригъ түбччура,
Хиял аплин, му гими ву
Гъюлиин али.
Хъя цюмгъларин мак
Йиз ківантарик кубкіра,
Йиз ккунирин теменаси,
Убцури айи.

Гъулкан вуйи мяъли
Шюрбтий ипурза,
Ширин вузуз багъри гъулан
Кумра кюмгъарин,
Герек гъабшиш, гъелбет,
Жанра тувурза,
Саб кікплихъра кюгъне жилин
Йиз миграгъарин...

Вахтнан ляхин

Вахт.

Ляхин апIура вахтну –
Дерзечийи ляхин аьгъю,
Шаириси,
Гъарсаб гафнан чвур аьгъю,
Гъарсаб щарнан зар аьгъю.

Вахтну

Гагь лизи,
Гагь кIару ккорт
Алабхьура Альамдииин.

Гъаму кьюб ккорт

Себеб вуди,
ТIубччура кIаж,
Чуру кIаж,
Йиз умрин гъяламдииин.

Дюн'я

Увуз герек
Вуйи мукъмиъ
Уву узу гъюбхнийва,
Гъюбхнийва,
Дюн'я,
Беълийин гьари беълиси.

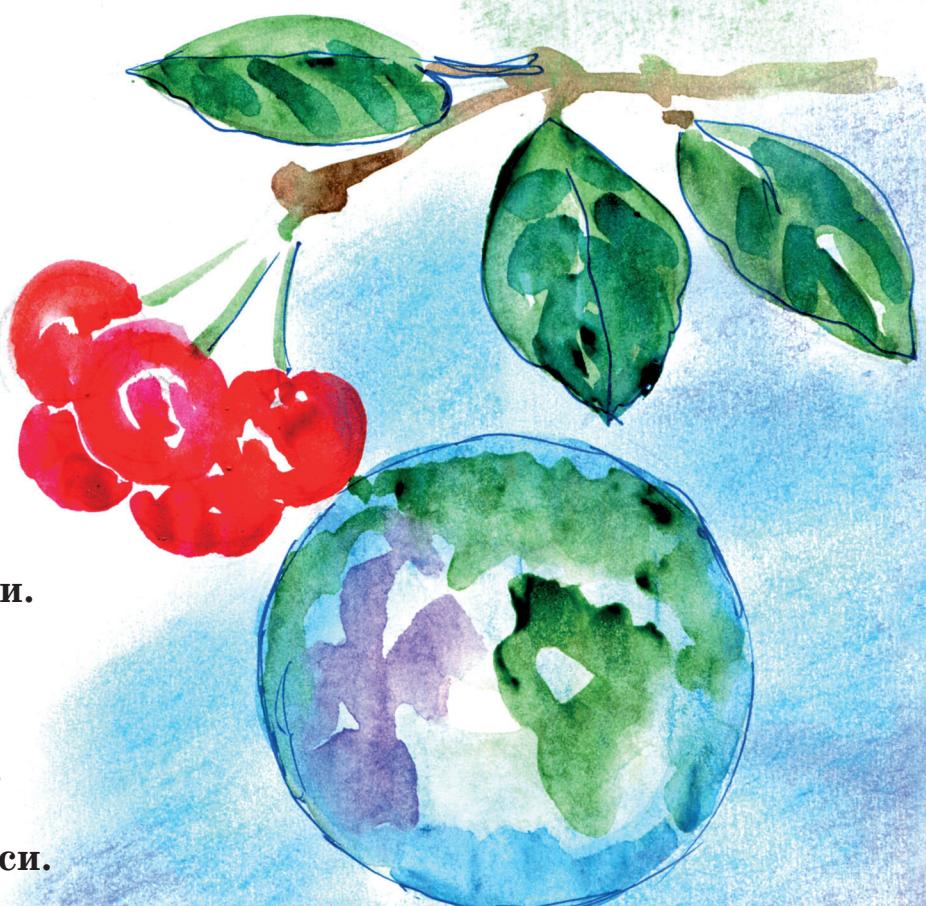
Гъи узу уву,

Гъи узу уву

Саймиш апIурадарзаву,

Ашукъри

Метлеб гъудубгу мяълиси.

Хивна гъушган

I.

Меркез гъибтну,
Гъаракиси юқI гъафил,
Пирси марцци
Дагълариз йиз дуфна ил.
Гъаму ражну
Дерейиз пак Хив аий.
Хив дерейиъ,
Лизи дубхъну, йиф аий.

Гъул рябкъюра
Швушви. Аий дюгюриъ,
Узу – жамси ,
Дибихънайи бахт уьмриъ,
Йифлан таза
Шилар душна сабничхрин.
Чап цIараси.
БикIурайи йиз шиърин.

Кеф туразуз
Аьламатнан му шиъри,
Тесниф дапIнай
Табиаътди – шири.

Чекме, али
Шагърин бишируг зиин,
Гъяйиф вузуз
Дивуз гъаму саф йиф'ин.
КабцIу чекме
ГатIабхъну саб гъирагъназ,
ГъяцIли ликар
Диш гъапIза йифун гъатназ.

Аьламат ву,
Гъухундарзу ахълушназ,
Аьксинади,
Гъухну узу манишназ
Кюмгъриан кум
За шлуганси гъулариъ.
Манишнан бугъ
Абхъу бирдан ликариъ.

Узуз аygьюб,
Му паквал хив йифарин
Аквариан
Ву мушвандин юкIварин...

II.

Хив дерейиъ
Къюрднора вуй маниди,
Вари аий,
Сар уву вуй камиди.

Увура айиш,
Сабси шадди альхъюйхъа
Ликар гъяцIли
Вуди, йиф'ин лицуйхъа.

Узуси гъи
пучIу шуйва, гюрчегди,
Хъуд-къад йисан
Жигъил шуйва, гюрчегди.

Таржума гъапIур Ш. Шагъмарданов ву.

Идрисдиз дюрхъяъ ГъабчIи Рекс Гъябкъну

Июль вазлин йигъарикан сад йигъан Идрисдихъна гъунши гъулан баяр дуфну, чиб физкультурайин мялим Гъосей Мислимовичдихъди дагълариз гъягъюрайибикан гъапнува дугъаз чпихъди сейриз гъюб теклиф аПуру. Мансур абайинра манигъ'вал адайи. Дугъу, худлин дустарин теклифниин рази духьну, Идрисдиз рякъюъ лазим шлу шей'ар айи чанта гъязур аПуру. Диidi' ипIруб-убхъруб, екIв, тIури, шид айи хъаба ивру. ГвачIинин ухди, дустари Идрис чпин физкультурайин мялимдихъдира таниш дапIну, вари сабси рякъюъ учIвру.

Арабир дусри, эрг'валра йивури, баяр къаназ дагълу рякъяриъди гъягъюри гъахъну. Идрис, учв имбу баярин къяляхъ гъудрузи кIури, гизаф эргнашра, гужнинди дурарихъ хъуркъну гъягъюри гъахъну. Гъосей Мислимович гизаф ужур мялимси, Дагъустандин ад уъбхюрайи хайлин спортсменар гъязур гъапIу тренер ва тажруба айи экскурсаводра вуйи. Думу баяриз гизаф ккундийи. Гъосей Мислимовичди школайиъ юкъвар дисбан секцияра гъабхурайи. Дугъаз багъри юрдан гъарсаб мурччв, гъарсаб кIакI, гъарсаб пIипIнаъ фу аш ужуди аygъяйи. Мялимдин ихтилатарихъ хъбехъури гъягъюрайи баяриз, асиллагъ, чиб эргубъян аygъю шулладайи. Мялимдиз, наан эрг'вал йивуз дийигъуруш, наан ликарикк жвар ккипруш – вари йишвар аygъяйи. Сар бали «аькъюллур дагъдиз удучIвидар, думу дагъдилан илтIикIну гъягъиди» кIуру тахалусдиз Гъосей Мислимовичди гъамци жаваб туву: «Тагъру кас дагъдиз удучIвидар. КIубан, аькъюллу касди дагъ чаз мютIюгъ аПиди. ДагълартIан гюрчегдар дагълар чиб ву!»

Саб йишвахь дусну эрг'вал гъадабгъурайи вахтна, Ханмягъмад кIуру Идрисдин дустру, Камилин рюкзакдиъ личIв гъван ипру. Рякъюъ Камили чан рюкзакдин гъагъ артухъ гъабхъибси вузуз кIури, баяриз кидибуру. Баярира, думу уву эргнайган вушул, Камил, дупну, дяльхъну гъядапIуру. Нубатнан дагъдин кIакIназ удучIвну, эрг'вал йивурайи вахтна, Ханмягъмадди Камилиз, чан рюкзакдиъ айи, чIвургру гъяфатар ча кIуру. Рюкзак тапIу Камилиз дидиъ личIв гъван рябкъюру. Кьюби хиларира гъван дебисну: «Фуж ву? Фуж ву думу? Шли гъван йиз рюкзакдиъ ивну? Узу дугъан кIул рабгъурза!» – кIури гъарийр апIуз хъюгъру. Баяр вари гъягъири йивури альхъюз хъюгъру. Альхъбу дутIуркIну гъягъурайи баярин уларилан нивгъар алдахъурайи. Камиль, чан хлиъ айи гъван шлубкъян ярхлаз гатIабхъну, варидаихъди учвра альхъюз хъюгъру.

Гъаму ляхникан зарафатар апIури, баяри хайлар гъягъюз ккадапIуру. Дураг эрг'вал йивуз ва уъл ипIуз дусган, Гъюсей Мислимовичди баяриз дагъдин кIанакк ккайи дюрхъ улупуру. Дюрхъяз гъягъюз хайлар гъягъюз ашра, баяриз дина гъягъюз ккун шулу. Къял'ан тIурнар идидитIди, дагъдикан дюрхъяз кдучIвуз шулдайи. Идрисдиз дюрхъяз лигуз гизаф ккун шулу ва чан фикрарикан мялимдизра кIуру. Гъюсей Мислимович, хайлар разжари баяршубар походариз гъахури, дураг сагъ-саламатди къяляхъ хъади гъюри гъаши мялим вуйи. Амма му разжну Идрисдин тIалаб гъеебхъган, мялимдиз разивал тувуз ккунди адайи, гъаз гъапиш къурхулувал альхюб вуйи. Хъа дугъкан баярира Идрис дюрхъяз лигуз деетуб тIалаб гъапIган, дугъу Идрисдин къял'ан тIурнин саб кIакI идигитIуру, хъа тмуну кIакI гъарин къаблилан илдигитIну, исинади Идрис ктучIвуз гъязур апIуру. Юлдшари Идрисдихъна сабсан тIурин тувру. Идрисди му тIуринра чан къял'ан идигитIуру, хъа тмуну кIакI дустарихъна тувру. Баяри яваш-явашди Идрис дагъдикан исина эрхру. Саб йирхъуб метр исина гъушган, Идрисдин ликар жилик куркIуру. Сифте, дюрхъязъ учIвурза кIури баяриз дупнашра, исина хъуркъган Идрисдик гучI кабхъру. Амма Идрис гучIрударикан дайи. ТIурнар хъудудурчди, Идрис дюрхъязъ учIвру. Спичка-ийхъди акв апIури лигуруш, дюрхъязъ рягъятди лицуз шулайи, амма гизаф мучIуди вуйи. Саб йицIуб метр айтIнаси гъушган, Идрисдин ликар саб гъюдли

шейъниин алахъуру. ГучI дубхъну, думу кергру, спичка кабхъну лигуруш, му дубкIнайи, Рексдиз ухшар жанавар вуйи. Идрисди жанавар за дапIну, думура хъади дюрхъ'ан чIатинди утIурччуру. Дугъан хилар гукIни, улар къяши шулу. ЮкIвра саб жюрейииндi, зарбdi ебгуз хъюбгъру. Идрисдиз, якъинди, думу Рекс вуйиб аygъю шулу. Рексдин жандак лап пчIуди вушра, жандкик саб зиянра кадайи. Рекс фици дюрхъяз абхънуш, гъаз думу гъабкIнуш, Идрис гъавриъ шуладайи.

Зильлан баяри дугъаз сикин дарди гъарийр апIурашра, Идрис чан улихъ дипнайи дуст жанавариз лигури, мюгътал духъну гъузнайи. Дагъдинн алидари тIурнализ зигуз хъюгъган, Идрис сабцIиб уягъ гъахънийи. Дугъу, саб тIурнин кIакI жанаврин къялхъян ликарихъ хъибтIру ва думу за апIуз юлдшариз ишара апIуру. Жанавар за апIбахъан, баяри Идрисра за апIуру. Му дубкIнайи жанавар Идрисдин дуст Рекс вуйиб варидариз аygъю шулу. Гюсей Мислимович Идрисдин ба-гахъна душну, дугълан хабар алдагъну, бай сикин апIру гафар кIуру. Дугъазра баяри Рекс Идрисдин дуст вуйиб кидибтнайи. Идрисдиз фукъан дерд дубхънаш, вари гъавриъ духънайи. Къяляхъ хътакру вахт шулайи, Идрис варибин гъавриъ духъну, чан дуст Рекс хилариин илипну дагъдилан исина кудучIвуз хъюгъру. КIаназ кудучIвган, мялимдин теклифниинди, ярквраъ ичI адабтIну, Рекс накъдик кивру. Хъасин накъвдин гъванар иливну, душв'ин саб бицIи табсиб апIуру. Идрис дустран накъвдихъ, къамкъариинди дусну, ишуру. Рекс аygъю Идрисдин дустарра, жанавар гъяйиф дубхъну, ишуру. Баяриз дярябкъруси, тинди илтIикIну, Гюсей Мислимовичдира чан къяши улар ягълухъихъди марцц апIуру. Рексдин накъвдилан илтIикIну, кке-бехъну дийигъну, дуарин хайлин вахт шулу.

Йигъ хябяхъ шули Идрисра дугъан юлшар ху-лариз хъуркъру. Гъамци Идрисдин дуст Рексдин умрин рякъ ккудубкIуру.

Эгер ухъуз умрий наан дердер-гъа-мар шулуш, наан бахтар-шадвалар алахъуруш аygъяйиш, гъелбетда, варидари кьюбпи шаду рякъ кадаб-гъуйи. Хъа кьюбпи рякъ наанди гъябгъюраш, гъар касдин умри чав улуупиди.

БицIириз мъльиýир

БицIи бекIийир
ГъачIарккура бицIири...
АпIура мани макар
Дадайи ккунивал'ан.

БицIи бепийир
ЧиркIури а бицIири...
Лигура нурлу улар
Велиддиз чан, рази вуйи дадайи.

Лепе йивури дахънайириин
Гъяракат рябкъяй...
Дугъан машниин али ригъди
Учвуз мани апIинай...

Шинтан чIулариikk – бекIийир...
Мягъмрин цIиларигъ – бепийир...
Дадайин улариikk лепийир
Ишри шадвалин кюкийир!

Жуван хизан

Ккунивал хурайи фикрар,
Дабалгнайи багъ-бистан,
Хянар, хулар ва икрар –
Гъамрар ву жуван хизан.

Хъял дарапIру веледар,
Зарафат кайи юкIвар,
Гъюрмат айи абийир-бабар –
Магъя жуван албагу хизан.

Тина дапIну амсра, дифра
Мясляльт хъайи суфра,
Шаду нур али машар,
Айиб шула жуван хизан.

Ккабалгуз чпин уымрар
Аыгъювалариз китабар
Урхурайи баҳтавар –
Гъаму ву жуван хизан.

Ккунивал абайин

Аба асул ву хизандин
Бабра ккудубкънайи мурхъул.
Адаш дада – жилгъа ляхнин
Чвена чи – къурсина мургул.

Ляхник ка гъи хулаъ гъарсар
Гъирагъ йивру касра адар.
Сари тмунур шад апIура
Мушваъ чIуруб бихъурадар.

«Чухсагъул» пуб ихъ абайин
Хизан ккунивалиан ву.
Ккун хъуб карк ктатувал бабаз –
Вари хизандин гъунар ву.

Фыйр ву мураг – мицдар гафар?

Абайин Бамбуцай,
Бабан Бурумцай,
Адашдин Хъурумцай,
Дадайин БуцIбуцI!

* * *

НабшикIана,
НабшикIана учв?
БицIи кунцI,
АбцIу дук,
Бабан баклук!

Гъяйванатарин хасиятар

Гъюран ву чар али мучIмучI,
Дидиз ккунду диркъибсиб къучI.
Улхъан сппари кдубтIури – къурцI,
Къялхъян сппари ипIуру – хъурцI.

Пеълиин ал сакIли музмуз,
Дидиз ккунду къакъра йивуз.
Шюхъяр хъайган ярхлади гъуз,
Даршиш гъямгъям йивидивуз.

Швеъдин архи мелз ай гамгам,
Йиччв дирипIди сикин хъибдар.
Арфли абсрушра чаъ кIалам,
Мугъара шул хал хъадукраз.

Сулаз къалар ккунидар дар,
Бушра чаз ипIруб адруган,
ХуцIарра ккахъган, гъитидар,
Учв йибкIайиз гаш'валиан.

Жанаврик шул хъял яманди
Йифар ай лап аъхъю вахтна.
Гъибт мал-марччиин ул алди
Шид тувуз адаъган чIатна...

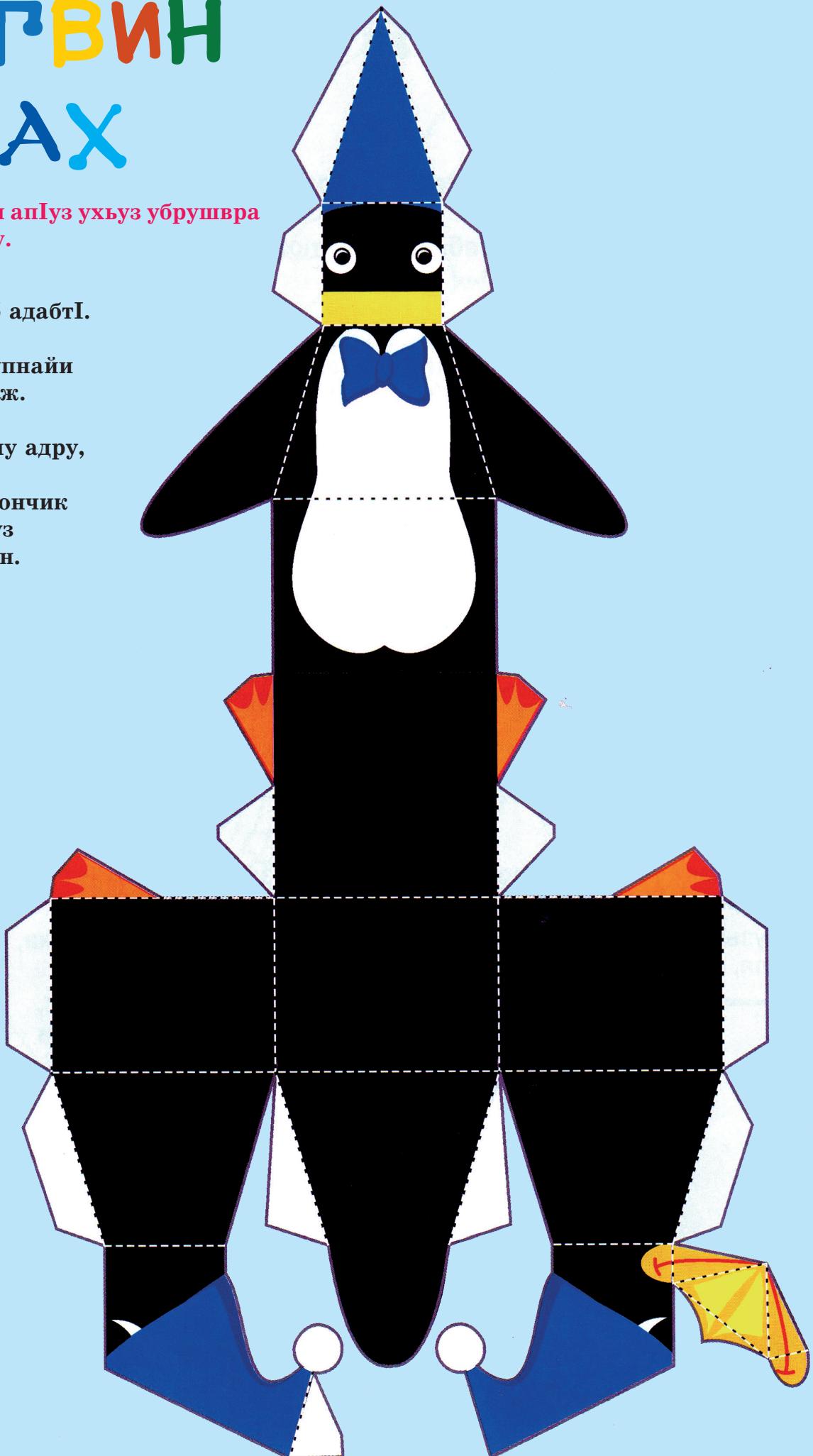
Гууухъ гууухъ...

ИпIидикIана,
КудубтIну бицIи гарцIил.
Набшди? Набшди?
Агава бицIи кIантIачай.
АпIури бабаз гууухъар...
Гъайвуз уж'вал ибшривуз!
Фийр апIурашра, фийр апIурашра...

ПИНГВИН ПАНАХ

Гъамциб пингвин апбуз ухъуз убрушвра
клей лазим шулу.

1. Убрушвиинди
улупнайи къалиб адабтI.
2. Къалиб ккуру
цъарариинди улупнайи
йишварилан бирж.
3. Клей кадатну,
рангариинди акну адру,
клапанар карс.
4. Бацарра помпончик
клейинди карсуз
къваълан магъаан.

Соколёнок

ISSN№0206 - 7935

Пази

3/2017

май – июнь

Иллюстрированный детский журнал.
Издаётся один раз в два месяца.

Учредитель:
Правительство Республики Дагестан

Регистрационный номер ПИ №ТУ5-00348
от 01.12.2016 г. выданный управлением
Роскомнадзора по Республике Дагестан

Издаётся с января 1990 г.

Главный редактор
Мурад Ахмедов

Редколлегия:
А.Исмаилов (зам. гл.редактора)
Т.Зургалова (ответ. секретарь)
Ф.Султанова (редактор выпуска)
П.Асланов
Г.Омарова
Ш.Шахмаданов
С.Кюребегова
А.Абдурахманов
Э.Ашурубекова

Худ. редактор З. Даганов
Тех.редактор Т. Лузина
Художник номера А. Самарская
Оформление обложки З. Даганов

Выход в свет 27.06.2017 г.
Тираж 412 экз.
Заказ № 75

Типография:
ООО «Издательство «Феникс пресс».
Адрес типографии:
367018, РД г. Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики
Дагестан «Редакция республиканских
литературных журналов «Соколенок»
и «Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя: 367025,
РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Электронный адрес редакции:
litdag@mail.ru

Табасаранский язык.

Индекс: на год – 31170,
на полугодие – 78433.

Цена свободная.

Гъачай, аьзиз дустар, дегь заманайиз сейриз
гъягъюрхъя ва думу вахтиан гъяйванатарихъди таниш
шулхъя. Сейриз ичв дустаризра дих апинай.

Му тамаши къюр вая швнурсар иштиракчийхъян апіуз
шлуб ву. Тамаши ккебгъруган кубик ва фишкийир лазим
шулу. Фишка эвелиин дивну, тамаши ккебгътай. Хъасин,
гъарури чан нубатнаан кубик гатлабхъури, тамаши апіуб
давам апіинай.

Сарпирди аьхирихъна хъуркъур гъалиб шулу.

- Стрелкайи улупнайишвахъинди гъараҳ.
- Сабансан кубик гатлабхъну, саб гам къяляхъ гъараҳ.
- Сабан гъягъюб гъидип.
- Сабсан ражари гъараҳ.